

Kmetijstvo.

Kmetijstvo kot zdravilno sredstvo.

Že pred sedemdesetimi leti sta francoski zdravnik Farus in Mallov poskušala blazne porabiti za delo na polju. K prvotno malemu posestvu sta si pridobila vedno več zemlje in tako je nastala prva francoska poljedelska naselbina za blazne v Št. Ani pri Parizu. Potem so se osnovala druge. Vspah je bil povsem sijajen in zdravstvene razmere so se zboljšale.

Tudi v angleških blaznicah se poklada velika važnost na kmetijstvo. Kjer se osnuje kaka nova blaznica, kupi se veliko posestvo. Pa tudi po blaznicah v Nemčiji imajo večje kmetije. Pa tudi v Nemčiji imajo velik uspeh, bodi si v denarnem, bodi si zdravstvenem oziru.

Za blaznece ni ugodnejšega dela, kakor kmetijstvo in gozdarstvo. Življenje na prostem zraku in gibanje pri delu jako ugodno upliva na telesno in duševno zdravje. Skušnje kažejo, da se na taci kmetijah vsi ozdravljivi blazneci kmalu ozdravijo, pa tudi neozdravljivim se stanje jako zboljša.

Po dnevu se utrudijo od dela in po noči trdno zaspe. Časa nimajo za vznemirljiva premišljevanja. Spanje jih močno okrepeča.

Pa tudi za razne druge fizične bolezni ugodno vpliva kmetijstvo. Zaradi tega je le priporočati, da se bolnice in blaznice snujejo ne kmetih. Tudi za jetične je koristno bivanje v čistem zraku posebno v bolj gorkih krajih. Popolnoma napačno je torej, da se blaznice in večje bolnice snujejo največ v večjih mestih. Ko bi se taki zavodi snovali na kmetih v več okrajih, bi mnogo ceneje prišli, kakor v velicah mestih. Blazni na kmetijah tudi dosti obdelajo in torej pride njih vzdrževanje mnogo ceneje.

Kmetijsko delo tudi zaradi tega ugodno upliva na človeške živce, ker se vedno preminja, ni tako jednako merno kakor so pa razna obrtna dela. Posebno v tovarniško organizovanih podjetjih je delo slednjega jako jednolično, ker budi le dolgačasenje in tlači človeški duh.

Kmetijske raznoterosti.

Sleparija. Tudi pri prodaji otrobov se je pojavila sleparija. Primešavajo jim zmlete ostanke od krompirja, ki ostajajo pri raznih industrijskih podjetjih. Taki otrobi se težko spoznajo in niso tako tečni in tudi zdravju škodljivi.

Izvoz prašičjega mesa na Laško. Pri o. kr. trgovinskem ministerstvu se je pritožilo več trgovskih obrtniških zbornic, da le mora vsled naredbe kr. italijanskega ministerstva za notranje stvari z dne 1. dec. 1895 pri pošiljatvah nasoljenega, prekajenga ali drugače ohranjenega prašičjega mesa, dajati spričevala o izviru in zdravju potrditi od pristojnega kr. italijanskega konzulskega urada. Z ozirom na to, ker je s to zahtevo občutno oškodovan naš izvoz prašičjega mesa na Laško, je trgovinsko ministerstvo proti temu ravnanju italijanske vlade vložilo ugovor. Vsled uradno razglašene naredbe z dne 11.

marca t. l. je kr. italijansko ministerstvo za notranje stvari odredilo, da se ima doprinesba takih konzulskih potrdil na omenjenih spričevalih zopet opustiti.

Poučni in zabavni del.

Knjige „Slovenske Matice“.

Kakor „Matica Hrvatska“ tako tudi „Matica Slovenska“ izdaja vedno več leposlovnega berila in manj znanstvenega. Znanstvo se omejuje skoro samo na letopis, kateri je letos vrejen podobno, kakor druga leta.

Na prvem mestu ima spis L. Pintarja: Slovarski in besedoslovni poberki. Tukaj je zopet navedenih mnogo neznanih slovenskih besed, katere je nabral pisatelj največ v Poljanski dolini. Poslednja leta razni pisatelji nabirajo in prijavljajo novo besedno gradivo. Mi le obžalujemo, da se vse to že ni poprej zbralo, da bi bil mogel g. profesor Pleteršnik porabiti že pri sestavi „Slovensko-nemškega“ slovarja. Vsekako se bode pa to gradivo porabilo pri novi izdaji „Wolfovega nemško-slovenskega slovarja“, ki bi bila jako potrebna, ker je sedanja izdaja že jako zastarana, Bartlov slovar pa tudi ne zadošča sedanjim potrebam in je le nekaka okrajšava Wolfovega.

Na drugem mestu je spis Ivana Steklasa: Jurij Lenkovič. Gospod Steklasa poslednja leta objavlja razne spise iz jugoslovanske zgodovine, zlasti spise iz turških vojen. Mej take spise spada tudi letošnji. Taki spisi vzbujajo ljubezen do domovine. Želeti je le, da bi pisatelj še podal več taci spisov.

Za pedagoge slovenske, pa tudi za prijatelje zgodovine in narodnega napredka je posebno zanimiv spis prof. Apiha. Ustanovitev narodne šole na Slovenskem, katerega je letos priobčil drugi del. Spis je jako poljudno in zanimivo pisan, kakor vsi Apihovi spisi.

Učeni gosp. dr. V. Oblak je pa letos podal spis: Drobiž iz starejše književnosti Slovenske, ki se posebno tiče protestantske dobe in pojasnjuje nekatere sedaj še neznane stvari.

Dr. K. Štrekelj je pa v letošnjem letopisu priobčil neko neznano Vodnikovo pesem.

Gosp. R. Perušek je sestavil biografijo slovensko za 1894. leto. Iz nje žal vidimo, da so nekatere slovstvene panoge pri Slovencih le malo obdelujejo. Seveda ni temu krivo le to, da ni sposobnih pisateljev, temveč tudi to, da se zlasti znanstvene knjige težko razpečavajo.

Skrbno je pa društveni tajnik sestavil poročilo o „Matičnem“ delovanju. V letošnjem poročilu je tajnik obširno in z njim lastno natančnostjo opisal vse delovanje „Matično“ v tretjem desetletju. Ne da bi odrekli važnosti tej stvari, a vendar so po našem mnenju ta poročila skoro preobširna. Bilo bi morda dobro, da se v bodoče malo skrečijo, da se dobi prostor za drugo berilo.

Članov je „Matica“ imela 1895. leta 2713 in sicer 6 častnih, 281 ustanovnikov in 2426 letnikov. Od prejšnjega leta se je število Matičarjev bilo pomnožilo za 183.

Matica je začela letos izdajati slovenske narodne pesmi. Njih vrejevanje je prevzel profesor dr. Karol Štrekelj. V letos izšlem 1. snopiču se nahajajo zgodovinske pesmi. Vsa zbirka bode obsegala okoli 60 tiskovnih pol. Vanjo se bodo vsprejele vse dosedaj zapisane, urejevale pristno narodne pesmi, ki so brez dvoma narodna lastnina ali vsaj take, da duševne vrednosti narodnosti ne omadežujejo.

Pričujoča zbirka je vrejena po teh-le načelih:

1.) Pesmi so podane prav tako, kakor so zapisane v podstavi; izpremenilo se ni v tekstu nič bistvenega. Obdržal se je pravopis originala — seveda se je povsod rabila gajica — samo v nekaj pesmih, kjer bi bil precej nerodni pravopis bralca motil, se je v malih, nebistvenih stvareh predrugačil, a predrugačbe so se vestno zaznamovale pod črto. Kar se tiče pisave velikih začetnih črk in stave ločil, je hodil gosp. pisatelj svojo pot in se ni oziral na interpunkcijo izvirnika. Marsikedo se bo jezil, da se pesmi niso podale v sedanji knjižni slovenščini. A vprašamo ga: Kaka pa je prav za prav ta naša današnja knjižna slovenščina? Ni-li pri vsakem pisatelju drugačna in celo pri istem pisatelju drugačna danes, drugačna čez nekaj mesecev? Kje je meja, do katere naj bi smel iti? Ni je mogoče določiti, in zato je najkriticnejše, podajati pesmi take, kakoršne se nahajajo v podstavi. Še manj se more od vrejevalca zahtevati, da bi po drugih zapisane pesmi podajal v dijalektni obliki. Kedor ve, kako se je v tem oziru urezaval Vraz, smehljaj se bo taki zahtevi.

Vendar je treba opomniti, da se je marsikatera očitna tiskovna ali pisna hiba podstave molče popravila, a navadno se je tudi to pod črto opomnilo.

2.) Ker so — z malimi izjemami — skoraj vsi naši nabiralci narodnih pesmi, zlasti pa starejši med njimi, zapisane pesmi popravljali ter jim skušali dati neko, po njih sodbi bolj pravilno lice, zato se je vselej, če je bilo več redakcij na razpolaganje, v podstavo vzela tista, ki se je zdela najstarejša in matica ostalim; saj ona je pač najbližja narodni pesmi, kakor jo je pel ali — navadno — narekoval narodni pevec. Pod črto je povedano, kako in v čem se poznejši prepisi in kasnejše predelave (redakcije) razlikujejo od nje.

3.) Vzprejele so se vse varijante (inačice) kake pesmi, da se razvidi, kako je narod pesem spreminjal, krajšal, širil. Vsaki je priložena domovnica; da je ta včasih prepovršna, tega ni kriv vrejevalec, ampak nedostaten zapis.

4. V zbirko so se vzprejele tudi kajkavske narodne pesmi, ker se je bilo bati, da bi se tem pesmim pri veliki zbirki, ki jo pripravljajo v Zagrebu, utegnilo zgoditi tako, kakor leksikalnemu blagu kajkavskemu pri akademskem „rječniku“. Sicer pak izjavljamo, da glede jezikovnega stališča tako Kajkavcev, kakor ostalih južnih Slovénov popolnoma pritrjujemo Jagiću (prim. njegovo klasično razpravo „Ein Kapitel aus der Geschichte der

südslavischen Sprachen, Archiv für slav. Philol. XVII. 47 ns.)

5.) Pesmi so vrejene po snoveh, ki se v njih razpravljajo. Da je večkrat bilo treba kaj ločiti, to je osnovano v stvari sami in v opevanih osebah. Navadno je v opomnjah pod črto povedano, kje se v ti knjigi nahaja še kaj enakega; natančneje pa bo to zabeleženo v stvarnem kazalu. Vrejevalec se ni štel v dolžnost, pod črto iskati pesmim paralel iz drugih literatur: to je naloga literarnega historika, kateremu smo iz raztresenih naših virov hoteli samo zbrati pripravno tvarino, da mu ne bo reba stikati za njo po vseh kotih.

Nekateri bodo v razvrstitvi pogrešali podrobnejših pododdelkov, recimo „izvirne narodne“, „mitologične“, „prvotno zgodovinske“ itd. Toda določiti, kaj spada med te, kaj med one, to bi bilo mogoče (ako sploh mogoče!) še le po dolgotrajnih preiskavah, ki se pa pri nas še niti pričele niso. Ako naj bi se jih bil lotil vrejevalec sam, potem bi lahko čakali zbirke še petdeset in več let. Tudi ni več znanosti dandanes mitologično to, kar se je za mitologično štelo pred petnajstimi, desetimi leti. Koliko neki je res mitologičnega pod tako zaglavljenimi oddelki drugih slovanskih zbirek? In kaj je dandanes res „izvirno narodno“?

6.) Kar se tiče melodij, je g. pisatelj priložil samo tiste, ki se v načrtu (za vijolino) nahajajo pripisane v devetnajstem zvezku Vrazove ostaline. Včasih jih je silno težavno razbrati, zlasti kjer jih je Vraz pisal s svinčnikom. Tudi ni pozabiti, da jih je napisal navadno le v naglici, in zato njegov zapis ni mogel biti popolnoma dovršen. Vendar bo večšak mogel pogoditi melodijo tudi iz teh načrtov, katere podaje g. pisatelj verno po izvirniku, ne izpremenivši in ne dodavši ničesar. Pri drugih pesmih, katerih melodijo se mu je posrečilo izvedeti, je pod črto povedal, kje se nahaja. Da bi bil vse melodije vzprejel v to zbirko, zato ni imel dovolila niti od zapisovalcev, niti od založnikov.

Naslovni list in obširnejši uvod bo priložen poslednjemu snopiču; tam se bo natančneje govorilo o virih, njih zanesljivosti, vernosti in pravopisu, o zaslugah nabiralcev in naposled tudi o ponarodnelih, to je takih pesmih, ki so umetalnega izvira, a so postale narodne. Slovarček manj znanih besed in obširna kazala bodo izvrševala vse delo.

Italija in Afrika.

Več kot dva tisoč let že se poučujejo po šolah študentje v stari zgodovini, kako so si prizadevali nekdanji Rimljani z večjim ali manjšim uspehom osvojiti del Afrike. Rim se je pojeval s Kartago, Kartago z Rimom. „Certurim censeo Carthaginem esse delendam“ — ta refrain Catonovih govorov se je glasil v rimškem senatu, kakor v dunajski zbornici poslancev antiloterista Roer-ja 26letni glas vpijočega v puščavi. Boj mej staro Italijo in staro Afriko je bil

grmičevje. Tako grmovje pa ni le ugodno za ptiče, temveč je tudi ugodno za lovce.

Ptiči tudi gnezdijo v gozdih v skladovnicah napravljenih drv v kupih hoste. Kjer razmere dopuščajo, naj se drva ne odpravljajo iz gozdov, koder gnezdijo ptiči in s tem se tudi mnogo gnezd ohrani.

Ravno tako kakor gozdar, pa tudi poljedelec in vrtnar lahko mnogo storita za varstvo ptičev. Marsikako staro drevo na vrtu in polju, marsikako drevje, marsikak grm lahko brez škode ostane.

Skušnja uči, da ptiči posebno radi gnezdijo v gozdih, v katerih leži staro listje. Menda ptiči dajo prednost takim krajem zaradi tega, ker se poprej čuje v listju, ako se bliža kaka nevarnost.

Na mesto žičnih plotov naj se napravijo živi plotovi, da v njih gnezdijo ptiči. Taki plotovi naj se obrezujejo jeseni in v zgodnji pomladi, nikakor ne po letu, da se ptiči pri valjenju ne vznemirujejo.

Dobro je pa tudi, če se na primernih krajih zasadi nalašč grmičevje v varstvo ptičev. Za tako grmičevje so najboljši beli trn, česnimovje, gaber, bezeg, brinje, divje rože, mej katere se zasadi kot jesen in hrast. Grmičevje postane jako gosto in gnezda so v takem trnju zlasti varna pred hudobnimi ljudmi. To grmovlje se čez nekaj let poseka pa ne prav pri tleh; posamični grmi se pa kar puste. Potem namreč se gostejše israste.

(Konec sledi.)

Kmetijske raznoterosti.

Gnojenje vrtov. Vrt potrebuje še več gnoja, nego polje, ker večkrat vzamemo z njega pridelke. Za zelenjadne vrte je posebno dober že malo strohel goveji gnoj, katerega ni zlepa dosti. Skušnje pa vendar kažejo, da se rast še posebno pospeši, ako se pridene še nekaj umetnega gnoja, posebno superfosfata. Tudi straniščni gnoj je dober za vrte, a se vendar sam rabiti ne sme. Tak gnoj naj se pomeša z lesnim pepelom. Če se gnoj jeseni vozi na vrt, naj se ne pusti na kupih, temveč naj se razstrosi. Na ta način dosežemo, da deževnica in snežnica raztopljuje dele gnoja odneseta v zemljo, kar je posebno dobro. Gnojnica je dobra za take rastline, ki zahtevajo sveži gnoj in hitro rasto, kakor salata. Z gnojnico naj se po vrtilih poliva le ob deževnem ali hladnem vremenu, kajti drugače se požgo korenine. Dober vrtni gnoj so saje posebno za apneno in kremenčevo zemljo. Tudi se lahko pomešajo z apnom in prstjo.

Ptice pevke v Afriki. Te dni so iz Londona odpeljali 120 tisoč ptic pevk v kapsko kolonijo v južno Afriko. Ondi jih bodo spustili, da bodo preganjale škodljive mrčese.

Dveh kokošij ne pusti valiti druga blizu druge. Večkrat zamenjata gnezdi. Na enem gnezdju sta obe, na drugem pa nobena. Ravšate se mej seboj tudi za jed. Večkrat raztrgata gnezdi in pobijeta jajca.

Kakšen med naj se spravi. Če se mora med dolgo spraviti, morda dalje kakor jedno leto, se vzame med iz satovja, ki je bilo popolnoma pokrito. Med iz nepopolnoma zakritega satovja se tako dolgo ne drži.

Pav je dober vremenski prerok. Kadar skače po drevesnih vrhovih in po vrtnem zidu, bode dež, kadar se pa skriva mej vejami dreves, bode pa lepo vreme.

Poučni in zabavni del.

Knjige „Slovenske Maticе“.

(Dalje.)

Profesor Glaser letos nadaljuje zgodovino slovenskega slovstva in sicer letošnji zvezek opisuje slovstveno zgodovino od začetka velikega francoskega punta do leta 1848. Pisatelj je knjigo razdelil v dva oddelka. Prvi obsega slovstveno zgodovino od 1790. do 1815. in drugi pa od 1815. do 1848. leta. Razdelitev se torej opira na običajno zgodovinsko razdelitev. Če je opravičeno tudi slovstveno zgodovino tako deliti, ne bomo preiskovali. Vsaj še nekateri učeni možje nekako dvomijo, da bi bila sedaj običajna razdelitev zgodovine znanstveno utemeljena. Omenimo naj samo Rusa Danilevskega.

Pisatelj nam v vsakem delu podaje celotno sliko slovstvenega delovanja dotične dobe in ob kratkem življenje dotičnih pisateljev. Reči moramo, da je knjiga jako natančna. Pisatelj navaja najraznovrstnejše podrobnosti. Vidi se, da je pisatelj jako skrbno zbiral gradivo.

Ta doba slovenskega slovstva ni posebno zanimiva, zato je knjiga bolj pusta. Pisana pa tudi ni posebno zanimivo. Pozna se, da jo je pisal učen jezikoslovec.

Zgodovino literature in znanosti pisatelji običajno obravnavajo na dva načina. Nekateri pokladajo glavno važnost na življenje pisateljev in učenjakov. Popisujejo vsako podrobnost iz njih življenja, vmes upleto v večkrat kako mično zgodovinski ne baš utrjeno zanimivo dogodbico. Ta način se ne more strogo znanstven imenovati, a ima to prednost, da je opis živahen, da ga čitatelj z veseljem čita, če tudi ni poseben prijatelj dotične stroke. S tem se vzbuja v širših krogih veselje do slovstva in znanosti. Drugi se pa zopet drže le bolj stvari same in so jim pisatelji nekako bolj postranska stvar. Ta način je bolj znanstven, in iz njega bolje spoznamo napredek slovstva ali znanstva, ideje, ki so je vodile. Tako opisovanje navadno bolj suhoparno postane, posebno če pisatelj ni izredno spreten v zanimivem popisovanju. Gsp. Glaser je hodil nekako bolj sredno pot, a reči moramo, da se je bolj držal poslednjega načina popisovanja. Semtertja je knjiga vsled tega bolj podobna bibliografiji.

Sicer je pisatelj bil jako objektiven, kar je posebno potrebno pri nas, ko se vsaka beseda rada zaobrača in porablja za kake napade. Vsled tega pa knjiga malo bolj dolgočasna postaja. Nekaj subjektivnosti, lastne sodbe, tako knjigo naredi zanimivo. Vsa pisateljeva sodba se omejuje najbolj na jezikoslovje. Posebno je obdelan Prešeren bolj po šolski. Pisatelj navaja le vsebino pesmij njegovih in govori o njih obliki. Nikakor pa ni pojasnil vpliva tujih pesnikov zlasti Petrarke in Byrona na Prešerna. Premalo se tudi omenja Prešernova kulturna važnost za slovenstvo, ideje, ki so ga vodile. Dozdeva se nam, da se je pisatelj nekako nalašč vsem izogibal, da ni dal povoda za napade od te ali one strani. Vsaj je

znano, da baš glede Prešerna se nazori nikakor ne vjemajo. Prepričani smo pa, da pisatelj pri novejšem slovstvu ne bode mogel hoditi tako neutralna pota. Rad ali nerad se bode mogel odločiti na to ali na ono stran.

Ker se z 1848. l. še le začena živahnejši razvoj slovenskega slovstva, je naravno, da bode zgodovina poslednjih desetletij mnogo obsežnejša nego je bila prejšnja. Vsaj se sedaj v jednom desetletju več stori, kot se je poprej večkrat v stoletju. Kakor se obeta, izidejo še trije zvezki. Želeti je pač, da se delo kmalu dokonča, kajti sedaj nimamo nobene slovenske slovstvene zgodovine, o kateri bi mogli reči, da zadošča zahtevam času. Kleinmayerjeva je pomankljiva, če tudi ni tako slaba, kakor se je ob svojem času ostro kritikovala.

Poučni in zabavni drobiž.

Zakaj se pije? Profesor Bunge v Bazlu piše, da je največ to krivo popivanju, da ljudje radi drug drugega posnemajo. Prvi kozarec piva ravno tako ne diši, kakor prva smodka ne. S časom se pa človek pitja in kajenja privadi. Potem se pa najde vedno povod za pitje. Pijo, če se ljudje snidejo ali razidejo, lačni pije, da glad potolaži, siti, da vzbuja slast do jedi. Če je mrzlo, ljudje pijejo, da se pogrejejo, če je vroče, da se shlade, če so zaspani, da morejo čuti, če pa spati ne morejo, pa zato, da zaspe. Pijo, če so veseli, pa tudi, če so žalostni. Pijejo, če koga krstijo, pa tudi, če koga pokopljejo. Pijo, da bedo in žalost pozabijo in da dolgi čas preženo.

Novice.

— **Deželni zbor kranjski** se ne skliče, kakor je bilo prvotno določeno, po Veliki noči, temveč še le julija meseca, k izvanrednemu zasedanju.

— **»Glasbena Matica« v Ljubljani.** Tretji koncert „Glasbene Matice“, pri katerem se bo izvajal isti program kot pri prvem koncertu na Dunaju in bodo pevke nastopile v narodni noši, bo v torek dne 14. aprila v Sokolovi dvorani „Narodnega doma“. Ker je zanimanje za ta koncert toliko, da ne morejo vsi dobiti prostorov, kateri žele istemu prisustvovati, je odbor sklenil ponoviti ta koncert v četrtek dne 16. aprila t. l. Oglasila za sedeže sprejema g. Šešarek v Šelburgovih ulicah.

— **Zaobljubljene procesije** na velikonočno nedeljo popoldne, da nas Bog obvaruje šibe potresa, udeležilo se je na tisoče ljudstva iz mesta in okolice. Še le v poldrugi uri so se posamezne župnije v procesiji zvrstile in došle h kapelici na Friškovcu poleg Šentpeterske cerkve. Prostorni travniki poleg kapelice so bili kar polni. Ni pretirano, če štejemo, da je bilo čez 20.000 udeležencev. Procesijo je vodil g. knezoškof sam. — Tudi po deželi so imeli potresne procesije.

— **Volilni shod** sklicuje izvrševalni odbor narodne stranke na nedeljo dne 12. t. m. ob 1/2 11 uri dopoldne v Sokolovo dvorano v Narodnem domu. Na shodu se imajo postaviti kandidatje za dopolnilne mestne volitve, ki se prične 20. aprila t. l.

— **Potres** in to precej močan čutili so na velikonočno nedeljo proti 11. uri zvečer po Goriškem posebno na Tolminskem. — V noči od 28. na 29. marca je bilo čutiti potres v vzhodni Istri, posebno na Voloskem in v Opatiji.

— **Deželni dvorec** v Ljubljani prično podirati še le jeseni. Glede nove zgradbe deželnega dvorca je deželni odbor razpisal dve nagradi 1000 in 600 gld. za najboljša načrta.

— **Regulacijski načrt za mesto ljubljansko.** C. kr. deželna vlada je sporočila mestnemu magistratu ljubljanskemu, da ne more odobriti regulacijskega načrta, kakor se ji je predložil. S tem se deželna vlada nikakor ni postavila na stališče, da je treba pospešiti zopetno zgradbo porušene Ljubljane. Prehvaležna bo Ljubljana deželni vladi, da sedaj vsaj pospeši Najvišje potrjenje novega stavbinskega reda za Ljubljano, da stavbarstvo pride v Ljubljani vendar že v pravi tek

— **Za zgradbo vodovoda** za Semič in Črnomelj razpisne deželni odbor kranjski ponudbeno obravnava. Stroški so proračunjeni na 85 931 gld. 42 kr. Ponudbe je vložiti do 1. maja t. l. pri deželnem odboru kranjskem.

— **Umivanje nog.** Izmej 12 starčkov, katerim je g. ljubljanski knezoškof umival na veliki četrtek noge, je bil najstarejši star 83 let, najmlajši 62 let. Skupna starost vseh 12 znaša 864 let.

— **Černuško cerkev,** zgrajeno še le leta 1880., je lanski potres tako porušil, da so jo jeli minoli torek podirati.

— **Novo gimnazijsko poslopje v Kranju.** Mestni občinski svet kranjski je že razpisal dela za novo gimnazijsko poslopje v Kranju. Stavbeni stroški so proračunjeni na 110.700 goldinarjev in je natečaj za prevzem te stavbe razpisan do 18. aprila t. l. Načrte je izdelal stavbeni mojster Viljem Treo v Ljubljani. Stavbeni prostor je veljal občino nad 15 000 gld. in leži na lepem kraju ob gorejski državni cesti nasproti Fran Josipovemu drevoredu. Poslopje bo dvonadstropno. S pričetkom šolskega leta 1897/98. se ima nova zgradba izročiti svojemu namenu.

— **Volitveni oklici so politični akti.** Na prošnjo generalne prokurature je najvišje sodišče odločilo, da so tudi oklici glede občinskih volitev politični akti in ne lokalna zadeva, vsled česar se smejo taki oklici le s privoljenjem cenzure plakirati in sploh izdati. Pravosodno ministerstvo je v tem smislu informovalo državna pravdnikstva.

— **Umrl** je dne 8. t. m. v Ljubljani gospod Marko Krenner, ravnatelj kranjske stavbinske družbe, svetnik trgovske in obrtniške zbornice itd. v 57. letu svoje starosti.

— **Vplačevanje davka po poštnih hranilnicah.** Obravnave, ki so se vršile glede vplačevanja davka po poštnih hranilnicah so dokončane in s tem novim načinom vplačevanja se prične morebiti že s 1. majem. Provizorično se poskusi s tem vplačevanjem najprve na Dunaju in Nižjeavstrijskem.

— **Pevsko društvo „Glas“** snujejo v Sodražici.

— **Popravek.** V zadnjem listu priobčena vest o razdelitvi občine Lipljene v dve samostalni občini se je pomotoma objavila. Cesar je le potrdil od deželnega zbora kranjskega sklenjeni zakon o razdružitvi župnije Vipava v dve samostalni županiji Vrhpolje in Vipava.

— **Ustrelil** se je dne 4. t. m. 33letni sin posestnika Levca iz Dola. Mrtvo truplo s prestreleno glavo in revolverjem v roki našli so na vojaškem vežbališču poleg M. D. v Polju.

— **Ponesrečil** je dne 1. marca t. l. posestnik Jožef Lazar iz Kladija pri Radečah pri Zidanemmostu. Vračajoč se s semnja domov, je padel v Savo in utonil. Našli so ga še le na velikonočni pondeljek v Savi blizu Vrhovega.

— **V mestno hranilnico ljubljansko** je vložilo meseca marca t. l. 528 strank 136 432 gld. 97 kr. vzdignilo pa 489 strank 177.742 gld. 35 kr. V prvem četrtletju se je dovolilo 122 prosilcem za 93.000 goldinarjev posojil na zemljišča.

Pariška zamaknenka.

Ves Pariz sedaj govori o nekem čudnem dekletu, ki hoče tekmovati z Devico Orleansko ali pa Bernardko lurško. Ta deklica trdi, da prihaja k njej nadangelj Gabriel in jej razodeva preteklost in prihodnost, kar potem

in da so ozkotirne železnice pri nas nepopularne, na Kranjskem pa sploh neznane. Če se je vzlic temu dež. zbor odločil, podpirati eventualno tudi ozkotirno železnico, storil je to le, ker so to jako odlični poslanci za-trjevali, da stoji vlada jako odločno na stališči, naj se gradi ozkotirna železnica, in da bi za normalnotirno železnico niti potrebne koncesije ne dala. V dokaz tega se sklicujem na vladne motive, kateri so bili merodajni pri koncesijoniranju dolenjskih železnic. (Konec sledi.)

Kmetijstvo.

Koristni ptiči.

(Konec.)

Bolj če je gost grm, rajši gnezdijo ptice v njem, ker najdejo boljše varstvo proti raznim sovražnikom. Zaradi tega, je treba tako grmovje večkrat pomladiti. Dobro je, če je blizu grmovja kaka voda, bodi si tudi le kak osuševalni jarek. V takih grmovjih se ptice kmalu naselijo. Če se grmovje zaradi nekaki golišavi, včasih zares precej ne pridejo ptiči, ker ga ne najdejo. Drugače je blizu gozdov. Če so le ptiči kje v bližini, naselijo se v takem grmovju.

Seveda ni vsakemu mogoče večjega prostora zasadi-
diti z grmovjem, ki mu tako dosti ne donaša, a vedno se najde močviren ali kamnit kot, ki sicer dosti ne nese, ki se pa da z grmovjem zasaditi, da se dobi zavetje za ptiče.

Posebno dobro varstvo za ptiče so dolgi drevoredi ob cestah in železnicah. Vlaki ptic nikakor ne begajo. Dr. Lieber je našel na stotine ptičjih gnezd v trnovi ograji posajeni ob gera-eichiški železnici.

Tudi radi ptiči gnezdijo v vrhovju jagnetov, katerim se odseka vrh in se večkrat obsekajo, da imajo potem gostejše veje. Posebno v duplih starih vrb radi gnezdijo razni ptiči.

Ob enem je pa treba za duplarje napravljati škat-
ljice in jih obešati na drevesa, da gnezdijo v njih. Pri tem je pa vendar treba omeniti, da se ptiči precej ne navadijo, da bi gnezdili v takih škatljah. Odločijo se za to, če ni druge priložnosti za gnezdenje. Potem ko se pa navadijo, pa gnezdijo v vsaki škatlji, bodi si kakor koli obešena. Kar se tiče skorcev, je treba omeniti, da je treba škatlje za gnezdenje jim visoko obesiti in precej daleč od človeških stanovanj, a pri vsem tem prva leta ni računati na poseben vspeh. Najboljša je taka škatlja, ako je razen strehe, narejena iz jednega kosa lesa. Na dnu mora imeti izdolbeno jamico, v katero lahko ptiči kar polože jajca, kajti nekateri ptiči ne delajo še posebnega gnezda.

Škatlje za gnezdenje ptičev pa morajo imeti debele stene in dno, da lahko po svoji navadi gnezdo razširijo in poglobe. Največja ovira za razobešanje tacih škatelj za gnezdenje ptičem je to, da so običajno predrage.

S tem pa še ni zadosti, da se da ptičem priložnost za valitev, mora se jih tudi varovati pred raznimi sovražniki. Jako nevarni sovražniki koristnih ptičev so kune, dihurji, srake, sokoli in mačke, katere je treba pokončavati. Mačka, katera se drži doma, je koristna žival, če se pa jame potepati po polju, je pa vprašanje, če naredi več škode pri tičih ali pa več koristij z lovljenjem mišij. Nekateri trdijo, da mačka, ki se navadi ptiče loviti, ne mara več za miši. Treba je napovedati vojno raznim sovražnikom naših ptičev.

Seveda jeden najnevarnejših sovražnikov je pa človek. Mladi dečki večkrat trgajo tičja gnezda. Tu je naloga učiteljev in duhovnikov, da poučujejo prebivalstvo o koristi ptičev, da jih ljudje potem ne bodo preganjali. Tukaj si lahko pridobe velicah zaslug za ljudski blagor.

Poučni in zabavni del.

Knjige „Slovenske Matice“.

(Konec.)

Zabavne knjižnice IX. zvezek. Ta knjiga obsega dva spisa. — Prva je povest „Temni oblaki“, spisal Dobravec. Dogodek se vrši v Ilirski Bistrici na Notranjskem. Andreja Lesarja pobije in oropa neznan človek. Deset let kasneje snubi Josip Korenčan ranjkega hčer Gabrijelo. Da bi razdril nameravano zvezo in se tako maščeval nad starim Korenčanom, obdolži Lah Menigo Josipovega očeta, da je on pobil in oropal Lesarja. Sodišče sicer oprostí zatoženega radi pomanjkanja dokazov, a zato se razdre nameravana ženitev. Josip Korenčan skuša dokazati nedolžnost očetovo. Sumi Gašperja Suhorca, ki je odšel ob času uboja na Hrvaško in tam živel deset let. S pomočjo ovčarja Trobca nabere toliko dokazov, da res pokliče sodišče Suhorca pred porotnike. Toda tudi temu ne dokažejo hudodelstva in ga oprostite zatožbe. Ušel bi bil zasluženi kazni, da ni slučajno pokazal profesor Frankič Lesarjeve listnice, katero je kupil pred desetimi leti na Hrvaškem njegov brat od Suhorca. Prestrašeni Suhorec obstane zločin in prejme zasluženo kazen. Korenčanova in Lesarjeva družina se spravita in praznujete spravo pri dvojni zaroki, Josipovi z Gabrijelo in Ivan Lesarjevi z nečakinjo prof. Frankiča.

Vsebina povesti je prav zanimiva. Značaji posameznih oseb so dobro orisani. Sploh se bere jako gladko ta povest. Trobčevo obnašanje je nenavadno. Lahko bi dokazal Suhorcu hudodelstvo, toda odloži svojo izjavo na kasnejši čas. Še le ko pokaže Frankič listnico, privleče Trobec Suhorčevo ovratnico iz žepa in jo pomoli prestrašenemu hudodelniku. Naposled še zažge Suhorčeva žena hišo svojo; mogoče zato, da se je zamogel peljati tudi Ivan Lesar z nevesto na pogorišče, kakor v začetku povesti Josip Korenčan z Gabrijelo? Sicer pa moramo pripoznati, da je ta povest jako dobra.

Drugi spis je: „Čolnarji in brodniki na Ljubljani in Savi“, spisal Ivan Vrhovec. Znani pisatelj nam po-

pisuje v prvem delu zgodovino čolnarjev na Ljubljani, v drugem pa zgodovino brodnikov na Savi.

Ljubljana je bila že v najstarejših časih imenitna vozna cesta za blago iz Italije ali nazaj tjakaj. Avstrijski vladarji so dobro poznali važnost čolnarske zadruga v Ljubljani. Zato je potrdil cesar Friderik IV. vse stare pravice; isto sta storila cesarja Ferdinand I. in Karol VI. Tudi cesarica Marija Terezija je bila naklonjena ljubljanskim čolnarjem, katerih zadruga je sicer že jela propadati. Josip II. je razpustil čolnarsko zadrugo, kakor vse organizovane družbe. Po njegovi smrti se je sicer obnovila, a je morala prenehati že l. 1804., ker je postala brez pomena. Potem so se pečali ljubljanski čolnarji z raznimi zabavnimi vožnjami, a tudi to je kmalu ponehalo. Zadnji udarec za čolnarje je bila železnica, ki je stekla l. 1857. iz Ljubljane v Trst. Dandanes prihaja po Ljubljani le še nekaj drv, peska, kamenja in opeke.

Sava je bila za brodarstvo neugodna zavoljo deročega svojega teka in skoraj neštevilnih in zelo nevarnih skal v svoji strugi. Toda kranjski čolnarji so premagali vse zapreke in promet po Savi je postal prav živahen. Za povzdigo trgovine in prometa v Avstriji vneti cesar Karol VI. je obrnil svojo pozornost tudi Savi. L. 1730. so začeli uravnavati Savo in trebiti iz njene struge skale in pečine, ki so ovirale brodarjenje po njej. Zidali so tudi razne prekope, da bi olajšali zvezo mej Ljubljano in Zalogom. L. 1766. je ustanovila deželna gosposka poseben brodarski urad in brodarsko zadrugo. — Brodarski urad je podpiral brodnike po Savi s tem, da je dal narediti nekaj velikih ladij ter jih izročil izkušenim brodnikom. Gabrijel Gruber je izdelal načrte za ladije z jadrji, a njegovi poskusi so samo požrli ogromne svote. Promet je postajal od leta do leta živahnejši, dokler ga ni popolnoma ustavila železnica, ki je stekla od Zidanega Mosta do Ljubljane in pozneje na druge strani do Zagreba.

Anton Knezova knjižica II. zvezek. Ta zvezek obsega dve daljši povesti in životopis Valjavčev. Kar je dejanja v povesti, da se povedati na kratko: dva mladeniča se spreta s policaji; drugi prizori in pogovori pripravljajo to dejanje ali pa niso sploh v nobeni zvezi. Vidi se pisatelju, da se je učil od ruskih realistov, čital tudi francoske romanopisce, nasrkal se njihovega duha; od njih se je naučil onega ironičnega, do vsake malenkosti segajočega popisovanja.

Pripovedovalca je mnogo do tega, da bi vsi vedeli, kako natanko popisuje po naravi. Zato pripoveduje, da je kot dijak bil „istinite boje z ljubljanskimi postopači najnižje vrste“. Izredna pisateljska nadarjenost se kaže v mnogih potezah. Povest je povse realistična, semtertja celo naturalistična, kakor imajo navado pisati nekateri mlajši pisatelji. Pisatelj ne ustvarja nobenih idejalov, pa tudi ne povzdiguje svojih junakov med druge ljudi. Kazi povest raba raznih ruskih besed. Tega ni treba. Še tako se dovolj pozna iz povesti, da se pisatelj peča z ruskim slovstvom. Ruske besede le kaze lepo slovenščino in jo delajo nerazumljivo mnogim čitateljem. Sploh se pri

mnogih mlajših pisateljih preveč opaža razvada, da rabijo besede iz drugih slovanskih narečij, če imamo tudi dobre domačinke.

V „Planinski idili“ se je potrudila Pavlina Pajkova, da bi za staro obrabljeno pesem o nepremagljivi moči ljubezni iznašla novo varijanto. Ona ne uporablja tako „modernih“ sredstev, kakor njen prednik, ampak se drži še starega načela, da morajo biti junaki fini, interesantni ljudje. Veranič je preveč čuden. Ogerski plemenaš, hodi po univerzah brez pravega namena, se v Parizu zagleda v pevko luteranko, se civilno poroči z njo, on je blaga duša, ona nič vredna, mu uide v Ameriko, on, strašno nesrečen, tava po svetu, pride na Slovensko v letovišče. Tu živi Alenka, rejenka poštarjeva, Veranič vzame stanovanje, poštarjev sin Hilarij pride na počitnice; seveda ljubezen: Veranič, Alenka, Hilarij, vse zaljubljeno; nesreča grozna. Alenka ljubi Veraniča, Hilarija samo kot brata. Vse se bi razrešila, Veranič magnat bi vzela Alenko, pa o groza! pismo iz Amerike, prva žena še živa! Alenka sedaj igra krepostno samozatajevalko; dasi sta bila samo civilno poročena Veranič in Adrijena, vendar ne vstopijo v zakon, predno ona ne umrje. Nato sledi seveda sreča velika.

Tehnično ima povest mnogo spretno izpeljanih delov.

Končuje se knjiga z životopisom Matije Valjavca, spisal Fr. Levec. Valjavec je popisal sam svoje življenje. Ta opis je neizpremenjen objavil gosp. Levec in dodal kratko, a pregledno in natančno sliko književnega delovanja našega rojaka. Spis je poučen in zabaven. Nekateri stvari iz dijaškega življenja bi bile brez škode izostale ali se podale v drugačni obliki. Spis ima trajno vrednost in bo otel Valjavca pozabljenosti, katera mu je, vsaj kot pesniku, že pretila.

Novice.

— **Koncerti »Glasbene Matice«.** Po velikanskih zasluženih vspehah, katere je dosegel pevski zbor „Glasbene Matice“ na Dunaju, izrazila se je takoj tu želja, da naj bi se prvi dunajski koncert, ki se je pač že pred odhodom na Dunaj, dal v Ljubljani, ponovil še enkrat tu in sicer naj bi nastopile dame v narodni noši. Odbor „Glasbene Matice“ je temu ustregel. Vedelo se je pač že znanost, da bo zanimanje za ta koncert veliko, da bo pa tako, kot je v resnici bilo, tega ni nikdo mislil. Ne z enim, temveč še le s tremi koncerti je bilo moč zadovoljiti vsestransko zanimanje za nastop pevskega zbora „Glasbene Matice“. Do zadnjega prostora sta bila razprodana koncerta dne 14. in 16. koncerta in isto zanimanje je za koncert, ki se vrši danes v „Sokolovi dvorani“ Narodnega doma. Zasluženih ovacij pevovodji g. Hubadu in pevskega zbora ni bilo pri obeh koncertih ne konca ne kraja. Biser vsega programa, narodne pesni, so obakrat vzbudile frenetično pohvalo. Saj pa res ni prehvaliti spretnosti g. pevovodje Hubada in finega in ubranega prednašanja pevskega zbora. Kdor ga je čul ta še-le ve. — Zanimanje za koncerte je tudi z dežele in sosednih slovenskih kronovin bilo veliko. Ribniška dolina je poslala h koncertu dne 14. t. m. kar cel vlak udeležencev, nad 150 oseb. Posebni vlak, ki je privel h koncertu rodoljube iz Ribnice in Velikih Lašč ter okolice, po-